

I. ZSIGMOND LENGYEL KIRÁLY IMAKÖNYVE.

(Egy melléklettel és egy hasonmással a szövegben.)

KROPF LAJOSTÓL.

A British Museumnak féltékenyen őrzött kincsei közt, a »Select Manuscripts« osztályában, van egy kötetecske, mely kiválóan érdekel bennünket, értem I. Zsigmond lengyel király imakönyvét. Szélessége most körülbelül $4\frac{1}{2}$ angol hüvelyk, magassága $6\frac{1}{2}$ hüvelyk, de eredeti alakjában, mielőtt t. i. a könyvkötő csunyán megnyirbálta, valamivel nagyobb volt. Kéziratos munka elejétől végig s mint az eredeti rész végén levő jegyzetből látható, 1524-ben készült. *Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero 1524.* — 8.

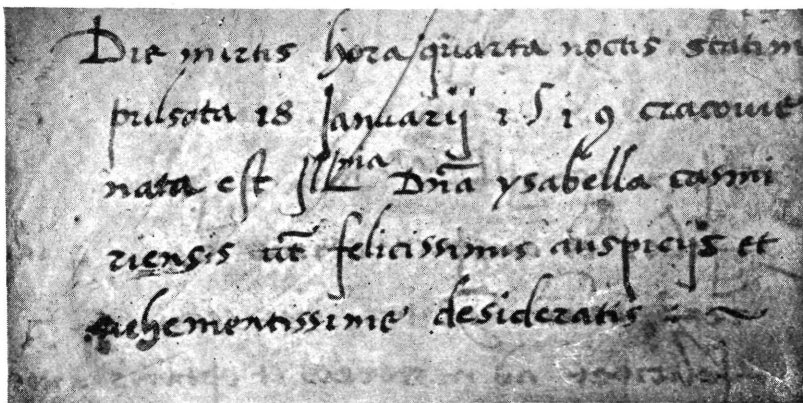
A munka eredetileg 203 hártya-levélből állott, szép »római« betűkkel van írva és gazdagon van díszítve arabeszekkel, szép kezdőbetűkkel és négy lapnagyságú miniatürrel. Ezek elseje Szent-Jeromost ábrázolja íróasztalánál, a *symbolicus* oroszlánynyal lábainál, a mint Zsoltáros-könyvének megírásával van elfoglalva. A lap alsó részében Lengyelország czímere látható, fölül pedig egy keretben »*Salvum fac, Domine, regem nostrum Sigismundum.*« Alább pedig »*Incipit Psalterium Sancti Jeronimi*«, de csak kivonatokat ad belőle, melyek az első 35 levelet töltik be. Ezt követi egy *Letania post psalterium* és egy ima (fol. 37—52), továbbá *Orationes de passione Domini* (fol. 53—64), közben a második nagy miniatürrel, mely Zsigmond királyt ábrázolja, a mint térdein fogadja az Úr testét magától a keresztről lelépett és sebeiből még vérző Megváltótól. Az egész kép, különösen a király arczképe kiváló gonddal van festve. Zsigmond prémes skarlát köpenyt és drágaköves arany gallért visel.

A harmadik miniatür a harmadik rész, az *Oraciones ante et post Communionem* elején van és a Boldogasszonyt ábrázolja a kis Jézuskával karján. A kép szintén szépen van festve és

Dürer Albertnek jól ismert fametszetéhez hasonlít. E lapon is látható Lengyelország czimere s azonkívül még Litvániáé, melyet két harczos alak tart.

Végül az eredeti munka negyedik része *Clipeus Spiritualis* czímen a 86-ik levéltől a 197-ik levélig terjed, mely rész az ismeretlenül maradni akaró ajándékozó ajánlásával kezdődik *Serenissimo domino Sigismundo primo, Regi Polonie*. A festett szegély-diszitményben látható egy czimer, mely vörös mezőben lépdelő arany-szarvú ezüst kost ábrázol. Az ajánlást követi a negyedik miniatűr, mely tulajdonképen a *Clipeus*-nak gazdagon ékesített czimlapjának van szánva.

Az eredetileg üresen hagyott hártyalapokon különféle egykorú följegyzések — némelyek Bona királyné kezeirásában, úgy tartják — imák és más későbbi toldások vannak és a hártya-kódexszel egy valamivel későbbkorú, szintén beírott papír-kódex van egybekötve.

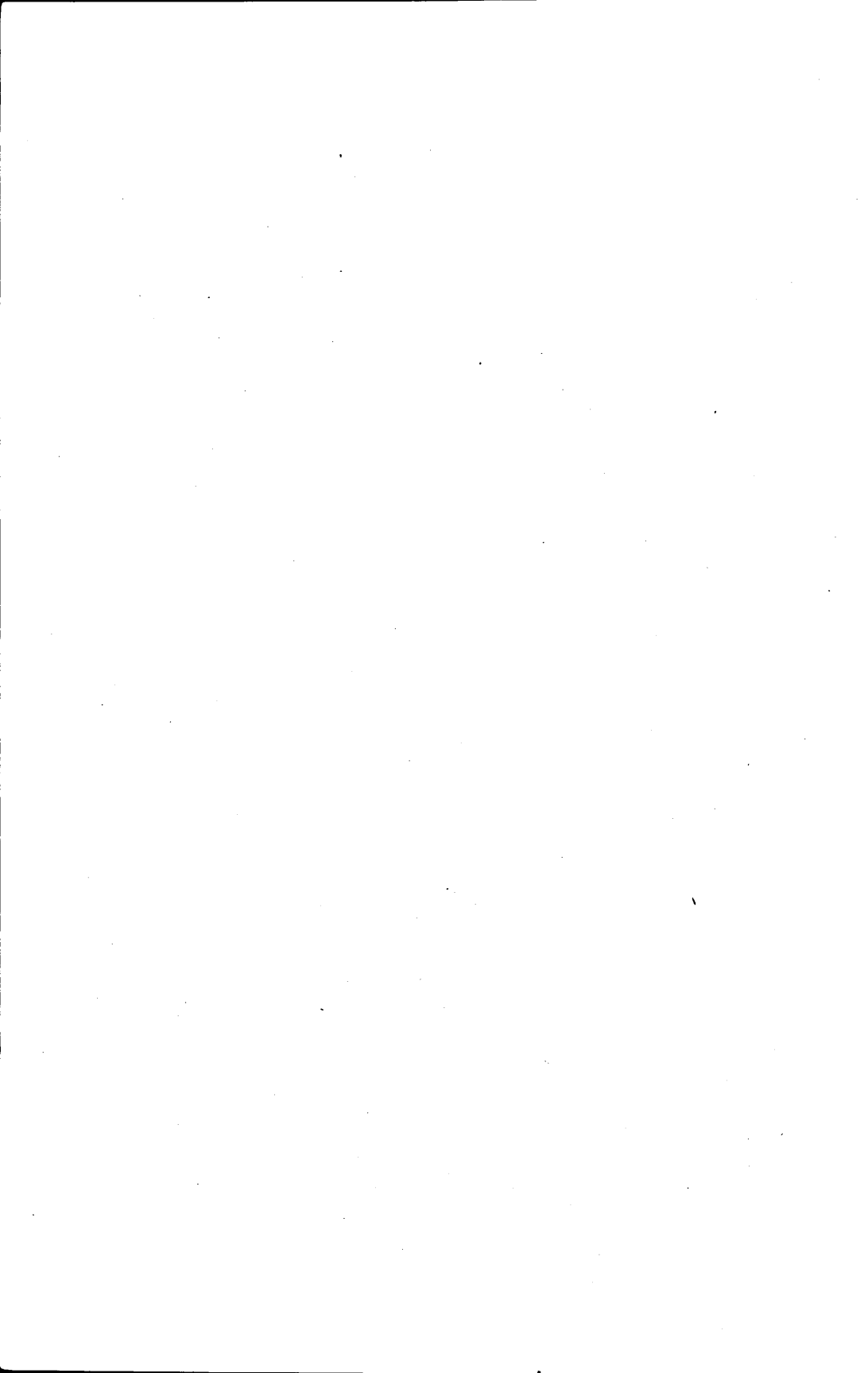

Bona királyné, mint tudjuk, Giovanni Galeazzo Sforza milanói herceg leánya volt és a lengyel király második neje, kinek öt gyermeket szült, kiknek születésnapjai föl vannak jegyezve az imakönyvben. Legidősebb gyermekük Izabella királyné, I. Jánosunk neje volt. A reá vonatkozó följegyzés így hangzik:

»Die martis, hora quarta noctis statim pulsata, 18. Januarii, Cracovie nata est Illma. D'na Ysabella Casimiriensis, ut felicissimis auspicijs, et vehementissime desideratis.«

I. ZSIGMOND LENGYEL KIRÁLY ARCZKÉPE IMAKÖNYVÉBEN.

Izabellának (Erzsébet) anyai ágon nagyanyjának Aragoni Izabellának tiszteletére keresztelték őt. Bona királyné, mint tudjuk, továbbá az Anjou-ház magyarhoni ágának révén az Árpád-ház sarjadékának vallotta magát. Így pl. Oxfordban, a híres Bodleiana-ban van egy 12-rét *Officium B. Mariae Virginis* 1527-ből (Douce MS. nro 40), melyet nem láttam, de leírását Falconer Madan¹ adja és mások.² Ez Bona királyné számára készült és az ő czimerével van diszítve. A fölnégylet pajzs első negyede a Sforza Visconti család czimerét, második negyede Masoviáét, harmadika Litvániáét, negyedike pedig Aragon, Magyarország, a nápolyi Anjouk és a jeruzsálemi királyság czimereit mutatja. Izabella királynéval tehát az Árpád-Anjou-ház egy sarjadéka került ismét a magyar trónra.

Bona második gyermeke, az 1520-ban született Zsigmond Ágoston lengyel király, negyedik gyermeke pedig Anna (szül. 1523-ban), Báthory István lengyel király felesége valának.

Mindkét kézirat t. i. az imakönyv és *Officium* miniatürjeit Bradley a bolognai Scipione Cavaletti-nek tulajdonítja, kinek (?) kezdőbetűi S. C. több helyen előfordulnak mindkét munkában.

Az imakönyv vándorlásait illetőleg, ez Sir Francis Madan, a British Museum kézirtattárának egykori őre szerint, III. Zsigmond lengyel király fiainak és az angol Stewart-dynastiával rokonságba lépett Sobieski király-családnak révén³ Cardinal York birtokába került valami módon. A biboros hagyatékával együtt 1838 1839 körül eladták és Berardi lovag a Sussexi hercegnek ajándékozta azt, kinek örököseitől 1840-ben a British Museum vásárolta meg 1764 koronáért (73 $\frac{1}{2}$ font sterlingért).

Mai bekötése valószínűleg a III. Zsigmond lengyel király halála utáni időből való (tehát 1632 után), mert a király aláírását is megnyirbálta a vandál könyvkötő.

¹ Summary Catalogue of Western MSS. in the Bodleyan Library. Oxford, 1897. 501. l.

² Waagen's Art Treasures in Great Britain. 1854. III. 102. — J. W. Bradley Dict. of Miniaturists 1887. I. 207. — H. Shaw's Illuminator Ornaments 1833. nro 38.

³ II. Jakab fia, Prince James, a trón-prendens 1719-ben nőül vette Sobieski Mária Klementina hercegnőt.